

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Υβριδικός Πόλεμος (Πρακτική άσκηση Μάρτιος – Μάιος 2020)

Αλέξανδρος-Μάριος Κωνστάντες
Άρτεμις Ανδρώνη

Ερευνητική Εργασία no. 86

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/της Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2023 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

ΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΚΕΔΙΣΑ (ΜΑΡΤΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ 2020) ΘΕΜΑ: ΥΒΡΙΔΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ .

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

- 1) ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΑΣ (*Αλέξανδρος Μάριος Κωνστάντες*)
- 2) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ (*Αλέξανδρος Μάριος Κωνστάντες*)
- 3) ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (*Αλέξανδρος Μάριος Κωνστάντες, Άρτεμις Ανδρόνη*)
- 4) ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΥΒΡΙΔΙΚΟΥ: ΚΡΙΜΑΙΑ (*Άρτεμις Ανδρόνη*)
- 5) ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΥΒΡΙΔΙΚΗΣ ΑΠΕΙΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ. (*Άρτεμις Ανδρόνη*)
- 7) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΑΣ

Τι είναι ο υβριδικός πόλεμος; Πολλοί ερευνητές έχουν προσπαθήσει να δώσουν ορισμό στον υβριδικό πόλεμο, παρ'όλ'αυτά, είναι αδύνατο να σταθεί κανείς μόνο σε έναν. Καταρχήν, θα μπορούσε ο υβριδικός πόλεμος να οριστεί και ως “απεριόριστος πόλεμος” καθώς ξεπερνά τα παραδοσιακά φυσικά σύνορα ενός πολέμου. Χαρακτηρίζεται από την ακολουθούμενη χρήση όλων των οργάνων εξουσίας ενάντια στις ευπάθειες του συστήματος του αντιπάλου, (JOHN R. DAVIS, JR, 2015), ενώ παράλληλα, διασπά τη διάκριση μεταξύ του τι είναι και τι δεν είναι μέρος του πεδίου της μάχης, χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα μέσα σε όλο τους το φάσμα. Οι αναλυτές ασφαλείας, συχνά χρησιμοποιούν τους όρους: «ασύμμετρη απειλή» ή «σύγκρουση χαμηλής έντασης», για να περιγράψουν τον υβριδικό πόλεμο. (ANDERSON Jan Joel, TARDY Thierry, 2015). Είναι τελικά μια σύγκρουση που περιλαμβάνει τον συνδυασμό συμβατικών, στρατιωτικών δυνάμεων και παρατυπιών που θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τόσο κρατικούς όσο και μη κρατικούς παράγοντες με στόχο την επίτευξη ενός κοινού πολιτικού σκοπού. (WITHER, J. ,2016)

Ο εχθρός δεν αποτελεί παρατηρητή στο τόσο στο θέατρο επιχειρήσεων όσο και στον τομέα της πολιτικής άμυνας,στη προκειμένη περίπτωση.Ο εξελισσόμενος χαρακτήρας της παρούσας σύγκρουσης, διακρίνεται απο μια σύγκλιση τόσο ψυχική όσο και ψυχολογική, κινητή όσο και στάσιμη, συμπεριλαμβάνοντας τόσο τον μάχιμο όσο και τον άμαχο πληθυσμό.Μείζονος προσοχής χρήζει το θωλό τοπίο που διαμορφώνεται από την μείξη των μέσων σε συνδυασμό με την συχνότητα χρήσης τους και την δεινιτικό θανατηφόρο πλήγμα, που μπορούν αυτά να προκαλέσουν.

Άλλο ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του παρόντος τρόπου διεξαγωγής επιχειρήσεων, είναι η δυνατότητα γρήγορης μετάβασης από συμβατικές πολεμικές μεθόδους για την επίτευξη της νικής σε συμμετρικές μάχες σε αποφασιστικά σημεία και έπειτα, την επαναφορά των ασύμμετρων τακτικών ενάντια σε κρατικές επιχειρήσεις.Εξελίσσεται σε μια μάχη θελήσεων για τον έλεγχο ενός πληθυσμού και η δοκιμασία της στρατηγικής υπομονής των αντιπάλων μιας υβριδικής απειλής. Υπάρχει μια μεγάλη διαφορά ωστόσο, ανάμεσα στη διαδικασία να στρέψεις έναν πληθυσμό ενάντια στην κυβέρνηση του και στο να χρησιμοποιείς κυβερνητικά εργαλεία για να αποκτήσεις επιρροή πάνω σε κάποιο(HOFMAN Frank ,2009).

Στη σύγκρουση μπορεί να εμπεριέχεται και εγκληματική δραστηριότητα η οποία με την σειρά της οδηγεί στην αποσταθεροποίηση μιας κυβέρνησης. Εμφανίζει ομοιότητες με την ενίσχυση ασύμμετρων απειλών όπως ενίσχυση τοπικών μαχητών με την παροχή πόρων, την εκμετάλλευση παράνομων μεταφορών (όπως π.χ. οι διακινητές στα θαλάσσια σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας), την διακίνηση ναρκωτικών αλλά και την αστικών συμμοριών. Ο υβριδικός πόλεμος θα μπορούσε να θεωρηθεί κράμα των προαναφερθέντων απειλών, μια μορφή ολιστικής προσέγγισης, ενός συνδυασμού στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων για την σταθεροποίηση η αποσταθεροποίηση μιας χώρας. (CHARAP Samuel ,2015) Στο εγγύς μέλλον ,το δίλλημα ασφαλείας θα είναι μια άοκνη παρατεταμένη υβριδική απειλή (JOHN Davis Jr ,2013).

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Εδώ, λοιπόν, έρχεται στην επιφάνεια η σύλληψη του περιορισμένου πολέμου. Με ιστορία μεγαλύτερη από αυτή της διαχείρισης κρίσεων, παρέχει τη δυνατότητα στους αντιμαχόμενους να μην πολεμούν στο μέγιστο των στρατιωτικών δυνατοτήτων τους ώστε μια σύγκρουση να μην χαιρεί έντασης και διάρκειας στον χρόνο. Ωστόσο για να χαρακτηριστεί ως περιορισμένη μια σύγκρουση θα πρέπει τα όρια να γίνονται αποδεκτά και από τις δύο πλευρές. Αυτό που αναφέρεται στην ξένη βιβλιογραφία ως «τακτική του σαλαμιού», όπου κάθε «κομμάτι» δεν χρίζει μεγάλης υλικής αντιπαράθεσης αλλά σταδιακά σχηματίζεται μια μεγάλης κλίμακας αντιπαράθεση, η λέξη «κλιμάκωση» που εντάχθηκε το 1950 ως προειδοποίηση στην πιθανότητα μιας σύραξης να μην παραμείνει περιορισμένη. Με το εναρκτήριο λάκτισμα των συράξεων, νέες συμπεριφορές θα επηρέαζαν την σύγκρουση, ήτοι η φήμη, η αξιοπιστία και η υπερηφάνεια των αντιμαχόμενων μερών με την στρατιωτική προσπάθεια να ξεπερνάει τα διακιολογημένα επίπεδα πολιτικής διαφωνίας. Το συγκεκριμένο πρόβλημα επιβαρυνόταν και από την δημόσια ρητορική πίσω από κάθε επιχείρηση. Υπήρχε η δυνατότητα, μέσα από αυτή την μορφή του πολέμου, να βρεθεί ένα επίπεδο το οποίο ευνοούσε μόνο τις στρατιωτικές δυνατότητες της μιας πλευράς, οδηγώντας μοιραία τον ατίπαλο στο να δεχθεί την ήττα ή να προχωρήσει σε περαιτέρω επικίνδυνη κλιμάκωση. Αυτό έγινε γνωστό ως κυριαρχία επί της κλιμάκωσης. Ως μέσο περιορισμού η «οριοθέτηση» της σύγκρουσης, επιστρατεύονται ποικίλοι τρόποι επικοινωνίας, μεταξύ άλλων και η διπλωματία. Κατα τα λεγόμενα του Frank Hoffman, σε σύνδεση με την Ουκρανία επισήμανε ότι πρόκειται για σχεδιασμένο κράμα των προαναφερθέντων τύπων (τρομοκρατία, εγκληματική δραστηριότητα κ.λ.π.), αλλά και πληροφορικού πολέμου με θέατρα επιχειρήσεων που θα αποτελούν αρωγοί επίτευξης πολιτικών στόχων. Αυτή η θεωρία «περιορισμένου» πολέμου ενίσχυσε την θέση της Ρωσίας στη Κριμαία με τον φόβο μιας πιθανής ετοιμότητας κλιμάκωσης (FREEDMAN Lawrence, 2014).

Ωστόσο, ο εξελισσόμενος χαρακτήρας της σύγκρουσης που αντιμετωπίζουμε σήμερα χαρακτηρίζεται καλύτερα από τη σύγκλιση. Αυτό περιλαμβάνει τη σύγκλιση των φυσικών και ψυχολογικών, των κινητικών και των μη κινητικών, και των μαχητών και των μη ανταγωνιστικών. Οπότε, πολλοί αναλυτές ζητούν μεγαλύτερη προσοχή σε πιο θολό και ανάμειξη μορφών πολέμου σε συνδυασμούς αυξανόμενης συχνότητας και θνησιμότητας. Αυτή η δομή περιγράφεται συχνότερα ως «υβριδικός πόλεμος», στον οποίο ο αντίπαλος πιθανότατα θα παρουσιάζει μοναδικές συνδυαστικές ή υβριδικές

απειλές που στοχεύουν συγκεκριμένα στις αδυναμίες των ΗΠΑ. Η εγκληματική δραστηριότητα μπορεί επίσης να θεωρηθεί μέρος αυτού του προβλήματος, καθώς είτε αποσταθεροποιεί περαιτέρω την τοπική αυτοδιοίκηση είτε υπονομεύει τον αντάρτη ή παράνομο πολεμιστή παρέχοντας πόρους. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει λαθρεμπόριο, ναρκωτική τρομοκρατία, παράνομη μεταφορά προηγμένων πυρομαχικών ή όπλων ή εκμετάλλευση αστικών δικτύων συμμοριών. Ο υβριδικός πόλεμος συνδυάζουν τη θνησιμότητα της κρατικής σύγκρουσης με τον φανατικό και παρατεταμένο πάθος του παράτυπου πολέμου. (HOFMAN Frank ,2009)

Στον ορισμό και στην έννοια του υβριδικού πολέμου εντάσσονται και οι εκστρατείες που αναμειγνύουν χαμηλού επιπέδου συμβατικές και ειδικές επιχειρήσεις : δράσεις κυβερνοχώρου και διαστήματος καθώς και ψυχολογικές επιχειρήσεις που επιστρατεύουν μέσα κοινωνικής δικτύωσης καθώς και παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης ώστε να επηρεάσουν την πιο διάσημη αντίληψη για το πολιτικοστρατιωτικό γίνεσθαι αλλά και την διεθνή κοινή γνώμη(HUNTER Eve, PERNICK Piret, 2015).

Σύμφωνα με τον Φρέϊερ, Η υβριδική νοοτροπία εστιάζει στην αλληλεπίδραση τεσσάρων νοητικών χαρακτηριστικών: την κατανόηση του στρατηγικού πλαισίου, την ολιστική προσέγγιση των επιχειρήσεων, μια ιδιαίτερη προσοχή στις πιθανές ευκαιρίες και τον εναγκαλισμό της πολυπλοκότητας του επιχειρησιακού περιβάλλοντος. Ο λόγος αυτής της προσέγγισης είναι η ανάπτυξη καινοτόμων προσεγγίσεων για τη δημιουργία του επιθυμητού επιχειρησιακού περιβάλλοντος. Η αντίληψη του, περί τυχαίας σύγκλισης μη συμβατικών και παραδοσιακών απειλών σε συγκερασμό με μια επίκαιρη καταστροφική απειλή, όπως για παράδειγμα μια πιθανή κυβερνοεπίθεση που μπορεί να έχει επιπτώσεις στην οικονομία και την παροχή ενέργειας, έχει ξεψωριστές εφαρμογές στην οικοδόμηση της Ρωσικής Υβριδικής απειλής όπως εμφανίστηκε στην Κριμαία. Ο Γιάο Λιάνγκ, Στρατηγός του Απελευθερωτικού Στρατού του Λαού της Κίνας και ο Γιάνγκ Ξιανσούι, ένας απόστρατος αξιωματικός εισήγαγαν την ιδέα του «απεριόριστου πολέμου» το 1999. Το παραπάνω αφήγημα προσδιορίζεται ως τα μέσα με τα οποία οι χώρες υποδεέστερες στρατιωτικά, θα μπορούσαν να επιστρατεύσουν ώστε να εξισσοροπήσουν την τεχνολογική ένδοια τους σε σχέση με αντετυγμένες σε αυτό τον τομέα χώρες. Ο πρώτος κανόνας του απεριορίστου πολέμου συνοψίζεται στην φράση : « όλα είναι επιτρεπτά», υπο την έννοια ότι δεν υφίστανται φυσικά όρια. Οι μεταψυχροπολεμικές αλλαγές με κορυφαία την ψηφιοποίηση και την επανάσταση του διαδικτύου έχουν μεταβάλλει τη μορφή του τοπίου, με τους περισσότερους πληθυσμούς ανά την Ευρώπη να έχουν διαφοροποιηθεί εθνικά και πολιτισμικά και με την εμπιστοσύνη στην εξουσία και στις δημόσιες φιγούρες να έχει μειωθεί. Όμως, οι αμυντικές και επιθετικές τακτικές και στρατηγικές του παρελθόντος, μπορούν ακόμα να μας παράσχουν χρήσιμες πληροφορίες για την κατανόηση των σύγχρονων υβριδικών απειλών (JOHN. R. DAVIS. JR, 2015). Εκτός από τον υβριδικό πόλεμο, κρίνεται αναγκαίο να δοθεί και ένας ορισμός για τις “υβριδικές απειλές”

Τί είναι οι υβριδικές απειλές; είναι το προϊόν πολλαπλών τρόπων για να απειλήσει κανείς τον επιδιωκόμενο στόχο του, καθώς και ο συνδυασμός διαφορετικών μεθόδων (συμβατικών και μη συμβατικών) που καθιστούν μια απειλή υβριδική. Οι υβριδικές απειλές, χαρακτηρίζονται από τον σκοπό της δημιουργίας αμφισημίας και σύγχυσης σχετικά με τη φύση, την προέλευση και τον στόχο της απειλής, την ικανότητα εντοπισμού και εκμετάλλευσης των τρωτών σημείων των στόχων, την ικανότητα να διατηρεί το επίπεδο εχθρότητας κάτω από το όριο του συμβατικού πολέμου(ANDERSON Jan Joel, TARDY Thierry, 2015). Αυτός ο ποικίλος και

δυναμικός συνδυασμός των τακτικών, των παράτυπων και τρομοκρατικών αλλά και εγκληματικών δυνάμεων, είναι που χρησιμοποιείται, για την επίτευξη αμοιβαία ωφέλιμων αποτελεσμάτων. Τέλος, σύμφωνα με το ΝΑΤΟ, υβριδικές απειλές, είναι: «εκείνες που θέτουν οι αντίπαλοι με την ικανότητα να χρησιμοποιούν ταυτόχρονα συμβατικά και μη συμβατικά μέσα προσαρμοσμένα στην επιδίωξη των στόχων τους». (JOHN. R. DAVIS. JR,2015).

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.

Η τεχνική του υβριδικού πολέμου, έχει δεχτεί ανα διαστήματα κριτική, για πολλούς λόγους. Αρχικά, έχει δεχτεί επίθεση επειδή είναι μια φράση γενικής χρήσης ή μια λέξη-κλειδί με περιορισμένη αναλυτική αξία που δεν περιέχει κάτι νέο. Έχει επίσης δεχθεί κριτική, για τη διαστρέβλωση των παραδοσιακών διαφορών μεταξύ ειρήνης, σύγκρουσης και πολέμου. Τέλος, επικρίθηκε, για το ότι είναι τόσο εκτεταμένος όρος, ώστε να θεωρηθεί εννοιολογικά συνώνυμος με αυτό που αποκαλείται “υψηλή στρατηγική”.(REICHBORN-KJENNERUD Erick, CULLEN Patrick ,2016)

Ιστορικά, οι πιο αδύναμες χώρες, έβρισκαν τρόπους να εξολοθρεύσουν τις ισχυρές, χρησιμοποιώντας μέσα, όπως τον υβριδικό πόλεμο. Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν, πως ο υβριδικός πόλεμος, δεν αποτελεί νέα μορφή πολέμου. Ωστόσο, μετά την κατάληψη της Κριμαίας από τη Ρωσία, το Μάρτιο του 2014, η φύση του υβριδικού πολέμου, θεωρείται, πως έχει αλλάξει. Αναλυτικότερα, ένας υβριδικός πόλεμος, διεξάγεται πλέον, με τη χρήση στρατιωτικών και μη εργαλείων σε μια ολοκληρωμένη εκστρατεία που έχει σχεδιαστεί για την επίτευξη έκπληξης, την κατάληψη της πρωτοβουλίας και την απόκτηση ψυχολογικού και φυσικού πλεονεκτήματος, χρησιμοποιώντας διπλωματικά μέσα. Άλλοι τρόποι, είναι οι εξελιγμένες και γρήγορες πληροφορίες(γνωστο και ως: information warfare) , διάφορες επιχειρήσεις στον κυβερνοχώρο, καθώς και οικονομική πίεση. Παρατηρείται λοιπόν, πως δίνεται πλέον έμφαση σε μη στρατιωτικά μέσα, όπως ο πόλεμος πληροφοριών. (WITHER, J. ,2016)

Οι ιστορικοί έχουν σημειώσει ότι πολλοί αν όχι οι περισσότεροι πόλεμοι χαρακτηρίζονται τόσο από τακτικές όσο και από παράτυπες επιχειρήσεις. Η ακανόνιστη δύναμη επιτίθεται σε αδύναμες περιοχές, αναγκάζοντας έναν συμβατικό αντίπαλο να διαλύσει τις δυνάμεις ασφαλείας του. Η συμβατική δύναμη γενικά προκαλεί τον αντίπαλο να συγκεντρωθεί για άμυνα ή να επιτύχει κρίσιμη μάζα για αποφασιστικές επιθετικές επιχειρήσεις.

Κάποιος μπορεί να το δει αυτό στην Αμερικανική Επανάσταση, όταν τα πιο συμβατικά στρατεύματα του Τζορτζ Ουάσινγκτον στάθηκαν ως δύναμη για μεγάλο μέρος του πολέμου, ενώ η εκστρατεία της Νότιας Καρολίνας χαρακτηριζόταν από πολιτοφυλακή και κάποια παράτυπη μάχη. Η ναπολεόντεια εποχή θεωρείται συχνά με όρους των μαζικών στρατών του που βαδίζουν μπρος-πίσω σε όλη την Ευρώπη. Όμως, η γαλλική εισβολή στην Ισπανία μετατράπηκε σε αδιέξοδο, με τους Βρετανούς τακτικούς να αμφισβητούν τον έλεγχο του Ναπολέοντα στις μεγάλες πόλεις, ενώ οι ισπανοί αντάρτες παρενόχλησαν με επιτυχία τις γραμμές επικοινωνίας του(WILLIAMSON Murray, 2012). Εδώ και πάλι, επιτεύχθηκε στρατηγικός συντονισμός, αλλά συνολικά σε διαφορετικούς χώρους μάχης.Ομοίως, ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος

πλασιώνεται από διάσημες μάχες στο Chancellorsville, στο Gettysburg, στο Vicksburg και στο Antietam. Ωστόσο, ο κομματικός πόλεμος και οι διάσημες μονάδες όπως το 43d Virginia Cavalry του John Mosby προσέφεραν λιγότερο συμβατικές δυνατότητες ως μια οικονομία δύναμης. (WILLIAMSON Murray, 2012) Ο ρόλος του Λόρενς ως σύμβουλος της αραβικής εξέγερσης εναντίον των Οθωμανών είναι μια άλλη κλασική περίπτωση σύνθετου πολέμου, η οποία βοήθησε ουσιαστικά τις δυνάμεις του στρατηγού Edmund Allenby με τη βρετανική εκστρατεία κατά της Ιερουσαλήμ και της Δαμασκού. Αλλά εδώ πάλι, οι επιδρομείς του Lawrence δεν πολεμούσαν παράλληλα με τους Βρετανούς. Στρατηγικά κατευθύνθηκαν από τους Βρετανούς και εφοδιάστηκαν μόνο με συμβούλους, όπλα και χρυσό. στρατός. Η ασάφεια μεταξύ συμβατικών και μη συμβατικών προσεγγίσεων ενοχλούσε στρατιωτικούς σχεδιαστές για αρκετά χρόνια. Ακόμα και πολύ καιρό αργότερα, οι Αμερικανοί συζήτησαν τι είδους πόλεμο πραγματικά πολεμούσαν και έχασαν, όπως το έθεσε ο Winston Churchill, «Όσο και αν είναι απορροφημένος ένας διοικητής μπορεί να είναι στην εκπόνηση των δικών του σκέψεων, μερικές φορές είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη ο εχθρός». (HOFMAN Frank ,2009)

Ωστόσο, και ο σύγχρονος υβριδικός πόλεμος πληροφοριών δεν περιορίζεται σε ψυχολογικές επεμβάσεις. Στην εκδήλωση του ICDS σχετικά με αυτό το θέμα, ο Ulrike Franke σημειώνει συγκεκριμένα μια εστίαση στο δόγμα των επιθέσεων σε συστήματα Command and Control (C2). 9 Σε αυτά τα έγγραφα, ο πρώτος πόλεμος στον Κόλπο δίνεται ως παράδειγμα αποτελεσματικών επιχειρήσεων στον κυβερνοχώρο C2. Αυτή η τακτική παρατηρήθηκε στην εισβολή στη Γεωργία το 2008 στην απενεργοποίηση κυβερνητικών, στρατιωτικών και διοικητικών συστημάτων επικοινωνιών (HUNTER Eve, PERNICK Piret, 2015).

2.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΥΒΡΙΔΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΠΟ ΜΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΣΕ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΔΡΩΝΤΕΣ.

Η έννοια του υβριδικού πολέμου, χρησιμοποιήθηκε αρχικά για να περιγράψει την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των μη κρατικών φορέων σε ό,τι αφορά το πεδίο της μάχης, σε μέρη όπως ο Λίβανος. Πιο συγκεκριμένα, ο όρος «υβριδικός» σε αυτό το πλαίσιο μη κρατικών δρώντων, χρησιμοποιήθηκε για να απεικονίσει το πώς δρώντες όπως η Hezbollah, κατάφεραν να συνδυάσουν τα χαρακτηριστικά του συμβατικού και μη συμβατικού πολέμου, με άλλους μη στρατιωτικούς τρόπους δράσης, μέσω νέων και άγνωστων (για τη Δύση) τρόπων. Οι τρόποι αυτοί αποτέλεσαν πρόκληση τόσο για τη Δυτική στρατιωτική πρακτική, όσο και για τη στρατηγική της σκέψη. (WITHER, J. ,2016)

Σε τακτικό επίπεδο, η συγκεκριμένη οργάνωση δεν διηξήγαγε ούτε ανταρτοπόλεμο ούτε συμβατικό πόλεμο. Αποτελούσε κάτι ενδιάμεσο, αποκαλούμενο ως υβριδικό φαινόμενο, πρόκληση για τους στρατούς του μέλλοντος. Σε ολόκληρο το φάσμα της ιστορίας, η δύναμη που προσαρμοζόταν και μάθαινε πιο γρήγορα, διέθετε το πλεονέκτημα και κρατούσε εκτός ισοροπίας τον αντίπαλο. Ακολουθώντας ιστορικές ασύμμετρες, ασύμβατες επιχειρήσεις και προσανατολισμένες προς τον συμβατικό τρόπο μάχης πρακτικές, η Hezbollah υπερασπιζόταν έδαφος από οχυρωμένες αμυντικές θέσεις. Πραγματοποιούσε ελιγμούς με μη συμβατικά πολεμοφόδια και εξοπλισμό.

Σε στρατηγικό επίπεδο, η Χεζμπολάχ υιοθέτησε μια προσέγγιση στον πόλεμο που ευθυγραμμίστηκε με τη στρατηγική εξαναγκασμού του Thomas Schelling και τη στρατηγική εξαναγκασμού του Robert Pape με τιμωρία. Στη σύγχρονη θεωρία διεθνών σχέσεων, ο εξαναγκασμός πείθει έναν αντίπαλο να σταματήσει ή να τροποποιήσει τις ενέργειές του προσαρμόζοντας την ανάλυση κόστους-οφέλους της τρέχουσας εκστρατείας τους. Στην ουσία, η Χεζμπολάχ προσπαθούσε να εξαναγκάσει την ισραηλινή κυβέρνηση τιμωρώντας τον ισραηλινό πληθυσμό με μπαράζ πυραύλων. Οι πύραυλοι της Χεζμπολάχ χρησίμευαν ως όργανο καταναγκαστικού πόνου που προκλήθηκε για να ενσταλάξει τον φόβο και να σπάσει την αποφασιστικότητα του ισραηλινού πληθυσμού (JOHN Davis Jr ,2013).

2.1β ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΥΒΡΙΔΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Ο κρατικός υβριδικός πόλεμος, περιλαμβάνει την ενσωμάτωση των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων ενός κράτους που βρίσκεται στην εξουσία, προκειμένου να επιτευχθούν πολιτικοί στόχοι, στους οποίους η χρήση βίας ή η απειλή χρήσης βίας, διαδραματίζει κεντρικό ρόλο. Καλό θα ήταν να σημειωθεί, πως κράτη με πολύ συγκεντρωτικές ικανότητες ,συντονίζουν και συγχρονίζουν τα όργανα εξουσίας τους, και μπορούν να δημιουργήσουν πολλαπλασιαστική δύναμη αποτελεσμάτων, μέσω συνεργασίας των προαναφερθέντων.

Πολλές φορές, τα κράτη, χρησιμοποιούν την τεχνική της ασάφειας, Δηλαδή, προβαίνουν σε εχθρικές ενέργειες που είναι δύσκολο για ένα άλλο κράτος να αναγνωρίσει, να αποδώσει ή να ορίσει δημόσια ως καταναγκαστικές χρήσεις βίας. Η ασάφεια, χρησιμοποιείται σε στρατηγικό επίπεδο, ώστε να αποφευχθεί ένας συμβατικός πόλεμος. Συνήθως στοχοποιεί «κόκκινες γραμμές» των αντιπάλων, και λειτουργεί κάτω από αυτές, ενώ παράλληλα, αποσιωπά τα στρατιωτικά μέσα, δίνοντας έμφαση στα μη στρατιωτικά ώστε να επιτύχει τους επιθυμητούς πολιτικούς στόχους.

Σε ό,τι αφορά τόσο τους μη κρατικούς, όσο και τους κρατικούς δρώντες, υπάρχουν ομοιότητες, που ενοποιούν κατά κάποιο τρόπο την στρατηγική και των δύο στον υβριδικό πόλεμο. Επομένως, αυτή η ενότητα του υβριδικού πολέμου, απορρέει από ένα πλήθος χαρακτηριστικών: αρχικά, η τεχνική και η απειλή του υβριδικού πολέμου, είναι ασυμμετρικές. Οι τεχνικές, είναι ποικιλότροπες, κατά μήκος ενός οριζόντιου και κατακόρυφου άξονα.

Παρά λοιπόν τις πολλές διαφορές, παρατηρείται ότι υπάρχουν ομοιότητες μεταξύ των δρώντων, στον τρόπο χρήσης των μέσων εξουσίας τους, έναντι των τρωτών σημείων των αντιπάλων τους. Άρα, κρατικοί και μη κρατικοί δρώντες, μπορούν να θεωρηθούν δύο διαφορετικά μοντέλα του ίδιου φαινομένου, όπου τα μέσα και οι τρόποι ποικίλουν. (REICHBORN-KJENNERUD Erick, CULLEN Patrick ,2016)

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΥΒΡΙΔΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ.

Σήμερα, φαίνεται να αναπτύσσεται μία νέα γενιά υβριδικού πολέμου, αυτού της Ρωσίας. Σύμφωνα με ρώσους αναλυτές, η έννοια του υβριδικού πολέμου, είναι όρος τον οποίο χρησιμοποιεί η Δύση και όχι η Ανατολή. Πιο αναλυτικά, όταν οι ρώσσοι αναλυτές ασχολούνται με το θέμα του υβριδικού πολέμου, χρησιμοποιούν όρους όπως «πόλεμος νέας γενιάς» ή «μη γραμμικός πόλεμος». Επομένως, η ρωσική προσέγγιση

για τον υβριδικό πόλεμο, αναφέρεται μερικές φορές ανακριβώς ως «δόγμα Gerasimov». Ο Gerasimov, περιγράφει τη νέα γενιά πολέμου, ως την ευρεία χρήση των πολιτικών, οικονομικών, πληροφοριακών, ανθρώπινων και άλλων μη στρατιωτικών μέσων, ώστε να επιτευχθεί ο επιθυμητός στόχος. Ο ίδιος θεωρεί, πως τα προαναφερθέντα μέσα, είναι απαραίτητα για την διεξαγωγή ενός «σύγχρονου» πολέμου του 21^{ου} αιώνα, και είναι τελικά, πιο σημαντικά για την επίτευξη στρατηγικών στόχων απ'ότι είναι τα στρατηγικά μέσα, και αυτό επειδή τα πρώτα, μπορούν να αμβλύνουν τις δυνατότητες μάχης ενός εχθρού, δημιουργώντας κοινωνική αναταραχή και προωθώντας ένα κλίμα κατάρρευσης, χωρίς την άμεση χρήση της βίας. (POND Elizabeth, 2015)

Φαίνεται πως η Ρωσία, δεν απασχολεί πλέον μόνο τα στρατιωτικά όργανα εξουσίας, αλλά και τα οικονομικά, τα πληροφοριακά και τα διπλωματικά. Η πρακτική αυτή, προαπαιτεί μια υβριδική νοοτροπία. Η τελευταία επιτυγχάνεται με την αλληλεπίδραση τεσσάρων χαρακτηριστικών: αντίληψη του στρατηγικού περιεχομένου, ολιστική προσέγγιση των επιχειρήσεων, εστίαση σε πιθανές ευκαιρίες και τέλος, αποδοχή της φυσικής πολυπλοκότητας που υπάρχει στο επιχειρησιακό περιβάλλον. (JOHN. R. DAVIS. JR,2015)

Όσον αφορά τη Δύση, φαίνεται να μην έχει πλήρη εικόνα και αίσθηση του κινδύνου και των προκλήσεων που φέρει η πρακτική του υβριδικού πολέμου, την οποία η ανατολή ακολουθεί πειστικά. Πολλοί ερευνητές θεωρούν πως η δύση αλλά και το ίδιο το NATO, δεν είναι ακόμη έτοιμοι να αντιμετωπίσουν την υβριδική απειλή άκρως αποτελεσματικά. Δεν είναι πλήρως εφοδιασμένοι ώστε να αντιμετωπίσουν τη Ρωσία ή ακόμη και μη κρατικούς δρώντες σε ό,τι αφορά την πρακτική του υβριδικού πολέμου. (REICHBORN-KJENNERUD Erick, CULLEN Patrick ,2016).

Αναλυτές από τη δύση σημείωναν ότι η Ρωσία, χρησιμοποιώντας υβριδικές τακτικές θα δημιουργούσε Ρήγμα στο NATO-επιστρατεύοντας την αμφιβολία για να δημιουργήσει διχόνοια μεταξύ των μονάδων των Συμμάχων για το τι συμβαίνει και πως κρίνεται σωστό να απαντήσουν- και με αυτόν τον τρόπο να διασπαστεί η Συμμαχία πολιτικά.Αυτή η σκέψη βασιζόταν σε μια πολύ καλά δομημένη αμφιβολία για την συνοχή και την Ενότητα της Συμμαχίας αλλά όχι την Ρωσική στρατηγική(CHARAP Samuel ,2015).

Η ετοιμότητα του να προτείνεις απεριόριστη φιλοδοξία και να προχωράς σε μια προβολή ισχύος πιο μακριά από τα συννορά σου, ταιριάζει σε μια Ρωσική Στρατηγική υποτίμησης και ανασχεσης.Αυτό που χαρακτηρίζει ωστόσο τη Ρωσία είναι μια συνηθισμένη ανάγκη να συγκεντρώνει τη δυναμική της, και να κάνει προβολή ισχύος σε ζητήματα ασφάλειας γύρω από την περιφέρεια της.Το όνειρο του Πούτιν μπορεί να χαρακτηριστεί «αλυτρωτικό».Τεχνικά ζητήματα το σταματούν από το να μετενσαρκωθεί σε πράξη.Όσο το στρατιωτικό επιτελείο της Αμερικής υπερέβαλλε για την δύναμη της Ρωσίας,η Ε.Ε. έδειχνε κατανόηση στη στάση της,αποδίδοντας τις ρίζες της κρίσης στο δυτικό Επεκτατισμό και όχι στην Ουκρανικό αίσθημα για αυτοπροσδιορισμό.Οι πόλεμοι αποτελούν πολιτικές δοκιμασίες και για αυτό συνήθως τελειώνουν με πολιτικούς συμβιβασμούς. Η στρατιωτική κατάσταση στο έδαφος δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ως αμεληταία. (FREEDMAN Lawrence, 2014)

4. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΜΑΙΑΣ.

Η Κριμαία, κατελήφθη από τη Ρωσία τον Μάρτιο του 2014. Αμέσως μετά την ανατροπή του προέδρου Γιανουκόβιτς, τα ρωσικά στρατεύματα ανέλαβαν τον έλεγχο της χερσονήσου και ξεκίνησαν τη διαδικασία προσάρτησης της Κριμαίας στη Ρωσία.. Περνώντας στην ανάλυση των γεγονότων, η Ουκρανία, κρατώντας το ρωσικό στρατό σε αδιέξοδο, κατέκτησε (στο Κίεβο) μια αναπάντεχη νίκη. Φαίνεται πως μετά από ένα χρόνο συνεχών βομβαρδισμών, κατά την διάρκεια μιας εκεχειρίας, οι Ρώσοι, εγκατέλειψαν εντελώς τα όπλα. Ωστόσο, οι ολιγαρχικοί που χρηματοδότησαν την άμυνα της χώρας, προσπάθουσαν τελικά, να χάσουν. Επομένως, δεν ενδιαφέρονται ουσιαστικά να σώσουν την Ουκρανία, αλλά να εκμεταλλευτούν την κληρονομιά της.

Δεδομένων των συνθηκών, ο Πρόεδρος Πούτιν, παρά το γεγονός ότι αναγκάζεται να υποχωρήσει όσον αφορά το στρατό στην ανατολική Ουκρανία, εκμεταλλεύεται την εσωτερική κρίση της τελευταίας για να την καταστρέψει. Ελπίζει να υποτάξει την Ουκρανία μέσω της ίδιας της της κατάρρευσης, διότι βασίζεται στην προ-ευρωπαϊκή επανάσταση για την ανεξαρτησία του Κιέβου. Εκείνη η περίοδος ήταν η μοναδική όπου οι ολιγάρχες και οι πολιτικοί υποτάχθηκαν στις ίδιες τους τις διαμάχες, και προσπάθησαν να αποτρέψουν μαζί οποιαδήποτε ρωσική εγκατάσταση του Γιανουκόβιτς ως προέδρου. Άρα, οι ολιγαρχικοί, συνεργάστηκαν με τους δημοκράτες όχι για το καλό της Ουκρανίας, αλλά επειδή ένιωθαν ανασφαλείς απέναντι στους Ρώσους ολιγάρχες.

Πολλές από τις μεθόδους που η Ρωσία ακολούθησε για να επιτύχει το στόχο της, χρονολογούνται από την εποχή της Σοβιετικής Ένωσης, την εφαρμογή της μάσκαβροβκα και της στρατιωτικής εξαπάτησης. Πιο αναλυτικά, maskirovka, είναι ένα είδος πολέμου, μια εσκεμμένη στρατηγική εξαπάτησης που συνδυάζει τη χρήση βίας με παραπληροφόρηση και αποσταθεροποίηση για να δημιουργήσει ασάφεια στο μυαλό των ηγετών της Συμμαχίας ώστε οι τελευταίοι, να μην ξέρουν πως να αντιδράσουν (WITHER, J. ,2016). Οι πρακτικές αυτές, εφαρμόστηκαν αποτελεσματικά από τις σοβιετικές δυνάμεις κατά τη διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου, καθώς και του ψυχρού πολέμου.

Έτσι, ο υβριδικός πόλεμος που διεξήγαγε η πρώτη, χωρίζεται σε τρία επίπεδα. Αυτό της τακτικής, της επιχείρησης και στο στρατηγικής. Οι Ρώσοι, έχουν κατορθώσει να συνδυάσουν ποικίλους τρόπους στρατηγικού πολέμου, με οικονομικά, πληροφοριακά και διπλωματικά μέσα εξουσίας. Η ασάφεια, είναι το κύριο μέσο της Ρωσίας για την επίτευξη των στόχων της.

Η Ρωσία, ακόμη και σήμερα, υποστηρίζει τη νομιμότητα των ενεργειών της βάσει δύο εννοιών του διεθνούς δικαίου: την προστασία των υπηκόων στο εξωτερικό και την παρέμβαση κατόπιν πρόσκλησης. Πιο αναλυτικά, το Ρωσικό Συμβούλιο εξουσιοδότησε τον Πρόεδρο Πούτιν να χρησιμοποιήσει βία στην Κριμαία για λόγους προστασίας της ρωσικής μειονότητας που ζει στην ουκρανική επικράτεια. Το Συμβούλιο αιτιολόγησε αυτήν την ενέργεια για λόγους ασφαλείας των Ρώσων πολιτών που ζουν στην Κριμαία, του ρωσικού στρατού στη Σεβαστούπολη και του Στόλου της Μαύρης Θάλασσας. Για να δικαιολογήσει την επέμβαση στην Κριμαία, η Ρωσία χρησιμοποίησε ακόμη ένα νομικό επιχείρημα. Ισχυρίστηκε ότι ο πρόεδρος Γιανουκόβιτς, πριν φύγει από τη χώρα, είχε ζητήσει βοήθεια από τη ρωσική

κυβέρνηση. Έτσι, η Ρωσία μπόρεσε να χρησιμοποιήσει την αιτιολόγηση της παρέμβασης κατόπιν πρόσκλησης. Ο Πρόεδρος Γιανουκόβιτς παραδέχτηκε ότι έστειλε την επιστολή, παρόλο που «ενήργησε με τα συναισθήματά του» και εξέφρασε τη λύπη του για την πρόσκληση του ρωσικού στρατού στην ουκρανική επικράτεια. Ως αρχηγός του κράτους, ο Γιανουκόβιτς είχε την εξουσία να ζητήσει ξένη παρέμβαση. Υπάρχει, ωστόσο, ένα πρόβλημα: ο Γιανουκόβιτς απομακρύνθηκε από τη θέση του, οπότε δεν ήταν ο νόμιμος Πρόεδρος της Ουκρανίας.

Τον Αύγουστο του 2014, οι αυτονομιστές που υποστηρίζονταν από την Ρωσία, βρίσκονταν στα πρόθυρα της ήττας. Ο Πρόεδρος της Ρωσίας, έστειλε αερομεταφερόμενες μονάδες στην Ουκρανία, σε προσπάθεια πλήρους εισβολής. Το μήνυμα ήταν ότι η Ρωσία δεν θα άφηνε τους πληρεξουσούς της να ηττηθούν στην ανατολική Ουκρανία. Τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος, που διεξάχθηκε, έδειχναν ότι 70% των κατοίκων του Ντόνεσκ και του Λούχανσκ, θεωρούσαν «παράνομη» την κυβέρνηση του Κίεβου (KOFMAN Michael, ROJANSKY Matthew, 2015). Μετά από το αμφισβητήσιμο δημοψήφισμα που επέβαλε η τοπική κυβέρνηση της Σεβαστούπολης, το Δημοτικό Συμβούλιο της Σεβαστούπολης κήρυξε τη Δημοκρατία της Κριμαίας ανεξάρτητη και λιγότερο από μια εβδομάδα αργότερα πραγματοποιήθηκε η προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσία. Τον Αύγουστο του 2014, ο πρόεδρος της Ουκρανίας το κατάλαβε, οπότε συμφώνησε στην υπογραφή της συμφωνίας “Minsk”, στις 5 Σεπτεμβρίου. Πλέον, καθώς επικρατεί προσωρινή ειρήνη, οι Ρώσοι αξιωματικοί και εκπαιδευτές, δεν φαίνεται να απειλούν το Κίεβο. Ωστόσο, η διαφθορά, ως συνήθως, έχει επιστρέψει. (JOHN. R. DAVIS. JR, 2015)

5. ΥΒΡΙΔΙΚΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.

Σήμερα, όπου η έννοια και η μορφή του πολέμου έχει αλλάξει, γίνεται λόγος για υβριδικό πόλεμο και υβριδικές απειλές. Ωστόσο, η Δύση, δεν νιώθει αρκετά προετοιμασμένη ώστε να απαντήσει σε έναν υβριδικό πόλεμο.

Για την αντιμετώπισή του, επομένως, είναι κρίσιμη η ανάπτυξη μιας κουλτούρας καινοτομίας σε όλες τις δυνάμεις, καθώς θα βοηθήσει στον καθορισμό και τη διατήρηση των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την επιτυχή μεταμόρφωση κοινοτήτων ασφαλείας όπως το NATO, ώστε να είναι ικανές να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις υβριδικές απειλές. Πώς θα γίνει αυτό;

Πρώτον, με την θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών οργανισμών γεμάτων πολεμιστές- σπουδαστές και με την ανάπτυξη ενός υβριδικού τρόπου σκέψης. Για να γίνει αντιμετώπιση ο υβριδικός πόλεμος, είναι πρώτα απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μια αλλαγή στη νοοτροπία του «δυτικού πολέμου», δηλαδή του τρόπου με τον οποίο διεξήγαγαν πόλεμο, οι χώρες της Δύσης. (JOHN. R. DAVIS. JR, 2015) Η πολυεπίπεδη φύση των υβριδικών απειλών, απαιτεί μια πολύπλευρη απόκριση: η Ευρώπη πρέπει να χρησιμοποιήσει μη στρατιωτικά μέσα, ώστε να απαντήσει σε μη στρατιωτικές υβριδικές επιθέσεις.

Οποιαδήποτε κοινή απάντηση εκ μέρους της Ευρώπης σε υβριδικές απειλές, θα πρέπει να διαθέτει σαφή κατανομή ευθυνών μεταξύ των οργάνων και των δραστηριοτήτων του κράτους μέλους, των οργάνων εσωτερικής ασφάλειας την ΕΕ και των οργάνων εξωτερικής ασφάλειας της ΕΕ. Η σύγχυση που εσπευσμένα δημιουργείται από τις υβριδικές τακτικές, είναι πιθανό να

περιπλέξει περισσότερο την ικανότητα των ευρωπαϊκών χωρών να δημιουργήσουν μια συνεκτική απόκριση. Επομένως, προκειμένου να απαντήσει αποτελεσματικά, η Ευρώπη, όχι μόνο πρέπει να αναπτύξει μια πολυδιάστατη στρατηγική ασφάλειας ,στον κυβερνοχώρο και μια θαλάσσια στρατηγική, αλλά πρέπει επίσης να μάθει να τις συγχρονίζει αποτελεσματικά.

Όσον αφορά τις ένοπλες δυνάμεις, είναι επιτακτική ανάγκη για τον στρατό να έχει τις εξής ικανότητες: να ενεργεί αποτρεπτικά, να αντιδρά γρήγορα, ακόμη και χωρίς εξωτερική βοήθεια, να αναπτύσσεται γρήγορα σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ή του NATO σε περίπτωση αιτήματος ή ανάγκης, να υποστηρίζει αποτελεσματικά τις πολιτικές αρχές και την αστυνομία κάθε κράτους-μέλους. Εκτός αυτών, η επιχειρησιακή ετοιμότητα, θα μπορούσε να αποδειχθεί πολύ σημαντική. (ANDERSON Jan Joel, TARDY Thierry, 2015)

Οι αμυντικοί αναλυτές συμφωνούν ότι η φύση του μελλοντικού περιβάλλοντος ασφαλείας θα είναι πολυπολική με εγγενή ποικιλομορφία και πολυπλοκότητα. Η τριπλή φύση του υβριδικού πολέμου δημιουργεί την ανάγκη για συμπληρωματικές αλλά αποκλειστικές στρατηγικές ώστε να νικηθούν διαφορετικής φύσεως εχθροί.

Προκειμένου να νικήσει μια ακανόνιστη δύναμη, ένας στρατός πρέπει να διασκορπιστεί για να ελέγξει και να εξασφαλίσει το επιχειρησιακό περιβάλλον αλλά και τον πληθυσμό. Επιπλέον, είναι σημαντικό να κατανοήσει τον εχθρό(τη δύναμη, τις αδυναμίες, τα κίνητρα). Μια βαθιά κατανόηση της υβριδικής απειλής θα βοηθήσει στην ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής με σημαντικές πιθανότητες επιτυχίας.

Βιβλιογραφία

- ANDERSON Jan Joel, TARDY Thierry (October 2015,) , “*Hybrid: what’s in a name?*”, *Brief Issue*, European Union Institute for Security Studies, volume 32 , σελίδες 1-4,
- CHARAP Samuel, *The Ghost of Hybrid War*, *Survival*, 2015, σελίδες 51-58,
- JOHN R. DAVIS, JR, *Continued evolution of hybrid Threats, The Russian Hybrid Threat: Construct, and the Need for Innovation.*, 2015, *The Three Swords Magazine*, σελίδες 19-25 ,
- JOHN Davis Jr, *Defeating Future Hybrid Threats, the Greatest Challenge to the Army Profession of 2020 and Beyond*, *MILITARY REVIEW*, September-October 2013, σελίδες 21 -29
- FREEDMAN Lawrence, *Ukraine and the Art of Limited War, Survival: Global Politics and Strategy*, 2014 ,σελίδες 7-38
- HOFMAN Frank, *Hybrid Warfare and Challenges* ,2009, issue 52, 1st quarter JFQ σελίδες 34-39

HUNTER Eve, PERNICK Piret ,*The Challenges of Hybrid Warfare* ,April 2015, International Centre for Defense and Security ,σελίδα 3-7,

POND Elizabeth, *Will Ukraine Snatch Defeat from the Jaws of Victory?* Survival, 2015, σελίδες 59-68,

KOFMAN Michael, ROJANSKY Matthew, *A Closer look at Russia's "Hybrid War"*, Kennan Kable Institute, April 2015 ,No. 7,

REICHBORN-KJENNERUD Erick, CULLEN Patrick, *What is Hybrid Warfare?* Norwegian Institute of International Affairs, 2016, σελίδες 1-4,

WILLIAMSON Murray, *Hybrid Warfare Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, 2012, *The American Revolution Hybrid War in America's Past*, σελίδες 72 -104

WILLIAMSON Murray, *Hybrid Warfare Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, 2012, SINNREICH Hart Richard ,*The Accursed Spanish War The Peninsular War:1807-1814* ,σελίδες 104 -151

WITHER, J. (2016), Making Sense of Hybrid Warfare. *Connections*, 15(2), σελίδες 73-87. Retrieved November 30, 2020,

(KOFMAN Michael, ROJANSKY Matthew ,2015)